

Handleiding: telling winterroesten ransuilen (winter 2007-2008).

Projectorganisatie: Natuurmuseum Fryslân (Harry Wijnandts)

Gebied en periode

De tellingen vinden plaats in de provincie Fryslân, inclusief de Waddeneilanden. Door de tellingen binnen een relatief korte periode te doen hopen we een zo goed mogelijke momentopname te krijgen. De eigenlijke tellingen willen we dan ook binnen de periode van zaterdag 22 december t/m zondag 30 december uitvoeren. Alle waarnemingen buiten deze periode zijn echter ook zeer welkom (in de periode november t/m februari).

Zoeken van roesten

Voor het vinden van winterroesten is informatie van derden zeer belangrijk. Vraag dus aan zoveel mogelijk vogelkenners/wachters, terreineigenaars en dergelijke om informatie. Maar ook familieleden, buurtgenoten hebben soms wel eens uilen gezien. Ook informatie uit het verleden is waardevol! Daarnaast kan er natuurlijk zelf gezocht worden naar roesten. Geschikte bomen kunnen zijn: hulst, thuja, spar, den e.d. Maar soms zitten ze ook in loofbomen. Vooral treurwilgen, berken en dergelijke bomen worden soms nog bezocht ook nadat ze hun blad hebben verloren. Een enkele keer vind je ze ook in klimop, struiken in rietvelden, boomgaarden, jonge bosaanplant. Ransuilen slapen soms in 1 boom, maar ook vaak in een aantal bij elkaar staande bomen. Controleer dus altijd meerdere geschikte bomen bij een roest. Roesten kunnen soms ook wat diffuser zijn, vooral na verstoring. We beschouwen (arbitrair) roestbomen binnen een afstand van 500 m tot dezelfde roest. Misschien moeten later roesten met een onderlinge afstand van meer dan 500 m wel bij elkaar worden genomen, zeker als er sterke uitwisseling plaats vindt. Lastiger is het om winterroesten op te sporen in bossen. Meestal liggen ze dan aan de rand van het bos of bijvoorbeeld in een aantal sparren of hulstbomen in een loofbos. Natuurlijk kun je roestende uilen vinden door naar boven te kijken in bomen. Even belangrijk is het om naar beneden te kijken: uitwerpselen en braakballen zijn natuurlijk een belangrijke aanwijzing.

Tellen van aantal uilen

Wees altijd voorzichtig bij het naderen van een roest waar je nog niet eerder bent geweest. Soms zijn uilen op bepaalde roesten storingsgevoelig; uiteraard willen we ze zo weinig mogelijk verstoren. Mochten uilen opvliegen uit een roest begin ze dan direct te tellen, dan kan toch het aantal worden vastgesteld. Tellen kan overdag bij overzichtelijke roesten en bij uilen die zich weinig aantrekken van bezoekers. Tel ze dan zo goed mogelijk en noteer het aantal steeds per boom; bij hertelling raak je dan niet in de war. Benader een boom van meerdere kanten, maar pas op voor verstoring. Hou je zo rustig mogelijk, praat gedempt en wijs niet naar de uilen. Sluipen en dergelijk heeft geen zin: ze hebben je toch onmiddellijk door.

Tellen kan ook aan het eind van de middag als de uilen uitvliegen. Meestal is dit vanaf een kwartier na zonsondergang en zijn de uilen allemaal binnen 20-30 minuten vertrokken. Je kunt dit tellen doen met een aantal waarnemers die elk een segment in de gaten houden. Zet je horloges exact gelijk als je met meer waarnemers bent. Noteer elke uitvliegende uil met de vliegrichting en de uitvliegtijd (bijv. 17.12) en waar hij eventueel gaat zitten in de buurt. Later kunnen de waarnemingen van meerdere waarnemers worden vergeleken en het totale aantal worden vastgesteld. Pas op voor dubbeltellingen! Sommige roesten zijn alleen goed te tellen tijdens het uitvliegen, anderen beter overdag. Soms kan een combinatie ook zinvol zijn.

Verzamelen van braakballen

Voor het voedselonderzoek hebben we verse braakballen nodig, uit de periode van de laatste twee weken van december. We streven naar zo'n veertig braakballen per roestplaats. Zoek alleen de meest verse braakballen tot je er ongeveer 40 hebt. Of kom later in die periode nog eens terug om aan te vullen. Natuurlijk kun je voor die tijd alles leeg zoeken ; je weet dan zeker dat de nieuwe braakballen vers zijn. Let ook hier weer op verstoring! Als de uilen zeer gevoelig zijn zoek dan de braakballen na het uitvliegen met een zaklamp.

Ga de braakballen als je thuis komt direct drogen bijvoorbeeld op een oude krant bij de verwarming. Als ze goed droog zijn stop ze dan in een plastic zakje met een etiketje erbij. Invriezen kan ook. Vergeet ook dan niet een etiketje bij te voegen.

Roestplaatsgegevens

Noteer van elke roestplaats de exacte locatie, de dag waarop geteld werd, de telmethode en het totaal aantal. Daarnaast willen we graag de volgende gegevens weten: aantal roestbomen, aantal uilen per boom, soort bomen, geschatte hoogte waarop de uilen zitten (gemiddelde en spreiding ,bijvoorbeeld gemiddeld 5 m, spreiding 3 tot 10m), globale beschrijving locatie (bijv. tuin in buitenwijk, op een oude begraafplaats, in bomenrij langs een straat). Indien er geteld is tijdens het uitvliegen: de afzonderlijke uitvliegtijden. Hebben de uilen hier vroeger ook gezeten (wanneer, hoeveel)? Toegankelijkheid en bekendheid: bijv. de bewoners even vragen, weten de buurtgenoten ervan, erg storingsgevoelig, exacte locatie niet bekendmaken, etc.

Hoe vaak tellen en in welk gebied?

Het voordeel van deze collectieve telling is dat elke roestplaatstelling waardevol is. Er kan in deze periode individueel gezocht en geteld worden, maar gezien de educatieve opzet is het de bedoeling de jeugd er zoveel mogelijk bij te betrekken. Elke groep/(jeugd)vogelwacht kan dit zelf bepalen en zorgen voor verantwoorde begeleiding. Hoewel het gebied zoveel mogelijk de eigen omgeving en/of vogelwacht behelst is een groter telgebied geen bezwaar. In de praktijk zal het wel niet voorkomen dat drie vogelwachten aan het einde van de middag bij de zelfde roest staan te tellen; in dat geval is enig overleg zinvol. Uiteraard zijn aanvullende gegevens, ook uit andere streken welkom (bijv. waarnemingen tijdens een weekendje op Terschelling, of tijdens een kerstwandeling bij familie elders in Fryslân). Daarnaast zijn we ook bezig een historisch overzicht op te stellen: dus oude gegevens zijn waardevol!

Gegevens opsturen en informatie

Om zoveel mogelijk actueel te blijven willen we graag in de telperiode zodra er nieuwe gegevens bijgekomen zijn of de aantallen bij een tweede telling hoger blijken te zijn dat de gegevens doorgebeld of gemaïld worden naar de organisatie: hwijnandts@natuurmuseumfryslan.nl , tel. museum: 058-2332244 (u wordt dan teruggebeld), tel. Harry Wijnandts privé: 0512-370177. Vermeld steeds de naam en het telefoonnummer van de contactpersoon.

Resultaten en andere gegevens kunt u vinden op onze website: www.natuurmuseumfryslan.nl onder ransuilenproject. Verder zal Omrop Fryslân (natuurrubriek van Johan de Jong) en de Leeuwarder Courant (vogelnieuws van Jan de Jong) regelmatig aandacht besteden aan het project.